

CZU: 374.7.02

[https://doi.org/10.59295/sum9\(169\)2024_16](https://doi.org/10.59295/sum9(169)2024_16)

STRATEGII SPECIFICE ÎNVĂȚĂRII ȘI EDUCAȚIEI NONFORMALE A ADULȚILOR

Maia ȘEVCIUC, Viorica REABOI-PETRACHI,

Universitatea de Stat din Moldova

În acest articol sunt elucidate influențele educației nonformale din perspectiva strategiilor specifice învățării și educației. Învățarea și educația nonformală a adulților este considerată un proces continuu de oportunități flexibile de învățare, esențial pentru a sprijini competitivitatea în contextul unei economii globale a cunoașterii bazată pe tehnologie.

Educația nonformală este alternativa învățământului public, înregistrând o evoluție durabilă, începând cu primele cercuri, academii populare și finalizând cu programe instituționale finanțate de Uniunea Europeană. Caracteristicile de bază ale învățării adulților completează paleta cu indicații concrete pentru desfășurarea eficientă și activă a procesului în context nonformal. În același context strategiile de educație nonformală contribuie la dezvoltarea abilităților adulților în a-și organiza activ propriul proces de învățare.

Cuvinte-cheie: metode didactice, tehnici didactice, strategii didactice, tehnologii didactice, învățare, educație nonformală, educația adulților;

STRATEGIES SPECIFIC TO LEARNING AND NONFORMAL EDUCATION OF ADULTS

In this article, the influences of non-formal education are elucidated from the perspective of specific learning and education strategies. Adult learning and non-formal education is considered a continuous process of flexible learning opportunities, essential to support competitiveness in the context of a technology-based global knowledge economy.

Non-formal education is an alternative to public education, registering a sustainable evolution, starting with the first circles, popular academies and ending with institutional programs financed by the European Union. The basic characteristics of adult learning complete the palette with concrete indications for the effective and active development of the process in a non-formal context. In the same context, non-formal education strategies contribute to the ability of adults to organize and actively participate in their own learning process.

Keywords: didactic methods, didactic techniques, didactic strategies, didactic technologies, learning, non-formal education, adult education.

Introducere

Sintagma educației nonformale s-a impus în discursul internațional despre educație la sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70 și este asociată conceptului lifelong learning (învățare pe tot parcursul vieții), accentuând importanța educației care se desfășoară dincolo de cadrul formal al sistemului de învățământ, fie că se desfășoară în alte spații decât cele ale instituției de învățământ, fie că se realizează prin activități care nu fac obiectul curriculumului școlar, dar care răspund nevoilor și intereselor de cunoaștere și de dezvoltare ale unui grup.

Experții Consiliului Europei au promovat următoarea definiție a educației nonformale: „Un program planificat de educație personală și socială, menit să îmbunătățească o serie de competențe și aptitudini, dezvoltate în afara sistemului de învățământ formal, dar care îl completează”. Participarea este voluntară, iar programele sunt puse în aplicare de facilitatori instruiți din sectorul voluntar și/sau din sectorul public, aceste programe ar trebui monitorizate și evaluate sistematic, iar experiența acumulată ar putea fi recunoscută și printr-o diplomă. Educația nonformală se referă de obicei la implicarea tuturor în procesul de educație continuă. Prin urmare, educația nonformală acoperă două realități diferite: pe de o parte, activitățile educaționale care se desfășoară în afara sistemului de învățământ formal (de exemplu, o conferință privind drepturile sociale organizată de o asociație) și, pe de altă parte, experiența acumulată în exercitarea responsabilităților în cadrul unei organizații voluntare (de exemplu, ca membru al unui ONG, specializat în

protecția mediului). Prin intermediul diverselor activități de educație nonformală, este posibilă acumularea experienței, care poate fi comparată cu experiența profesională formală și care ar trebui recunoscută ca atare. Aceste activități includ luarea deciziilor și negocierea democratică, participarea, dezvoltarea personală și contribuie la dobândirea de calități precum angajamentul, participarea, responsabilitatea, solidaritatea, conștientizarea democratică, motivația, inițiativa, emanciparea și dezvoltarea autonomiei, creativitatea, respectul, toleranța, conștientizarea interculturalității, gândirea critică, independența intelectuală și încrederea în sine.

Concept și argument

Educația nonformală are un sens profund doar atunci când satisface o cerere socială (dinamică ascendentă), fiind axată și pe o strategie politică (dinamică descendentă), ambele interacționând cu o a treia axă, ce constă din două orientări: dezvoltarea colectivă și dezvoltarea individuală.

Fiind un model specific de formare, educația nonformală ar trebui să articuleze patru aspecte fundamentale: dreptul omului la educație; educația ca și condiție a dezvoltării economice și sociale; instruirea ca mod de reflectare a nevoilor personale; educația drept aspect aplicativ al științelor umanitare [9, pp. 193-194]. Axându-se pe abordarea sociologică, Georg Simmel examinează sistemul educațional prin prisma „universurilor sociale” și propune următoarele [8, pp. 48-53].

Tabel 1. Universurile sociale ale educației și sursele de învățare.

Forme ale educației	Educație	Muncă	Societate
Educația formală	Forma inițială. Diploma de bacalaureat, diploma de studii superioare	Certificare profesională (grad, titlu etc.)	
Educația nonformală	Acțiuni și dispozitive de socializare și de profesionalizare (fără certificare)	Acțiuni și dispozitive de socializare și de profesionalizare (fără certificare)	Acțiuni și dispozitive de socializare și de profesionalizare (fără certificare), educație populară
Educația informală	Socializare, norme socio-educative	Socializare, norme socio-educative	Capital social și cultural, socializare.

Învățarea și educația în contexte nonformale este considerată ca fiind procesul integrat în cadrul unor activități planificate, cu obiective de învățare, care nu urmează în mod explicit un curriculum și poate diferi ca durată. Acest tip de învățare depinde de intenția celui care învață și nu conduce în mod automat la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite.

Punctul forte al programelor de învățare permanentă este faptul că plasează responsabilitatea individului în centrul procesului de învățare. Lucru valabil și pentru educația nonformală, care se regăsește ca metodă de formare în cadrul unor activități ale programelor europene de învățare pe tot parcursul vieții. De altfel, educația nonformală vine să personalizeze și să dezvolte [1, 7], acasă, la locul de muncă, în comunitate și, uneori, chiar la școală, în afara curriculumului oficial, acele competențe, aptitudini, cunoștințe pe care fiecare le simte mai aproape de suflet.

Educația nonformală are loc, așa cum spune și denumirea, în afara mediului formal, în afara a ceea ce se întâmplă la școală, la universitate sau alte programe de formare. Este flexibilă, dar urmărește o serie de obiective de învățare, fapt ce îl motivează și îl responsabilizează pe cel care învață. De altfel, acesta este implicat în mod direct și activ în procesul de educație nonformală. În funcție de specificul fiecărei țări, ea poate acoperi programe educaționale care să contribuie la alfabetizarea adulților, la educația de bază pentru cei care au părăsit sistemul formal de educație, la îmbunătățirea abilităților de viață și la locul de muncă, precum și la cultura generală.

Conform **Standardului Internațional de Clasificare în Educație (ISCED 1997)**, aprobat de UNESCO, programele de educație nonformală nu sunt obligate să urmeze un sistem gen „scara în trepte” și pot

avea durate variate. Dacă pentru unele țări europene educația nonformală este o componentă a politicilor educaționale, există și state unde inițiativele pe această temă vin cu precădere din mediul privat sau ONG și unde abia încep să prindă contur strategii privind relația formal-nonformal-informal (ex. Republica Moldova).

La nivel european au existat mai multe inițiative, începând cu Strategia de la Lisabona, prin care s-au punctat câteva prevederi generale privind depășirea barierelor dintre educația formală și nonformală, recunoașterea formelor de educație nonformală și recunoașterea faptului că aceasta crește șansele adulților de a-și dezvolta noi competențe și găsi un loc de muncă.

În acest context extragem câteva *caracteristici de bază ale învățării adulților* care se accentuează prin următoarele:

- crearea și menținerea unei atmosfere de respect între formator și participant și între toți formabilii;
- luarea în considerare a experienței profesionale ale formabililor;
- structurarea programului de formare/perfecționare pe baza nevoilor și disponibilităților beneficiarilor;
- asigurarea unei aplicabilități imediate a celor învățate: adulții sunt pragmatici și de aceea învățarea lor va fi productivă dacă formarea va avea aplicabilitate pentru un context real; implicarea adulților în rezolvarea unor probleme relevante pentru situațiile concrete;
- ghidarea adulților spre acțiune și reflecție, dezvoltarea gândirii critice și utilizarea perspectivelor multiple și abordarea învățării ca efort de colaborare între formabili și formatori; asigurarea bazei pentru propria învățare, formare continuă și dezvoltare profesională.

Cu privire la specificul educației adulților remarcăm că adulții sunt autonomi și autodirectivi, astfel, ei trebuie să fie liberi să se direcționeze în mod independent, iar profesorul – doar să faciliteze instruirea:

- adulții au o vastă experiență de viață acumulată de-a lungul anilor care trebuie „exploatăată”, iar referințele de rigoare, conexiunile cu experiența de viață vor contribui la eficientizarea procesului de instruire; adulții, implicându-se în procesul de formare continuă/perfecționare/educație, au o motivație intrinsecă și sunt orientați spre un scop bine definit; adulții sunt selectivi și atenți la relevanța cunoștințelor; adulții sunt foarte responsabili, au un grad mai înalt de conștiințiozitate;

- adulții au un respect profund pentru formatori/cadre didactice, dar, la rândul lor, simt necesitatea de a fi respectați de aceștia; adulții tind spre o orientare educațională centrată pe viață, sarcini sau probleme, dat fiind faptul că motivația pentru formare a acestora este condiționată de necesitatea de a cunoaște/ ști și de a face ceva. În vederea învățării adulților, odată cu vârsta, scade rapiditatea funcțională a capacității de învățare, în schimb crește precizia, astfel, timpul de rezolvare a problemelor tinde să crească, în schimb scade numărul de erori.

Concomitent evidențiem cele mai vizibile bariere ce apar ca obstacole în implicarea adulților în activități nonformale:

- lipsa timpului - indiferent dacă sunt cursuri serale sau de scurtă durată, oricum, somează adultul să „piardă” ceva timp/să piardă câștigând;
- lipsa banilor - în prezent există un număr de instituții care acordă servicii gratuite de instruire, de aceea problema financiară este una din cele mai importante, în special, în țările cu o economie șubredă;
- responsabilități de natură familială – grija pentru copii, relațiile cu soțul/soția, obligațiunile casnice ș.a. – prea mult din timpul predestinat studiilor;
- organizarea orarului – obligațiunile de serviciu, familia necesită mult timp, iar implicarea în procesul de studiu necesită și modificări de orar, sacrificii ș.a.;
- probleme de motivație - adultul de mai multe ori trebuie să învețe deoarece a fost forțat să o facă;
- lipsa încrederii în sine – stima de sine redusă este un eșec care nu poate fi uitat sau alte lucruri care au marcat adultul, îl va împiedica pe acesta să-și învingă frustrările și temerile. Formarea adulților cuprinde învățarea formală, nonformală și informală pentru dezvoltarea competențelor de bază, obținerea de noi calificări, perfecționarea sau reconversie profesională, pentru dezvoltare personală sau doar de plăcere [3, p. 30-34; 4].

Educația nonformală este astfel marcată de o gamă vastă de activități și forme de lucru. Este specifică instruirea orientată spre acțiune, procesul fiind în prim-plan, cu o abordare individualizată a procesului didactic, orientată spre dobândirea și dezvoltarea competențelor, accentul fiind plasat pe:

- **învățarea prin cooperare** - educația nonformală se bazează pe metode active de cooperare și procesele dinamice din cadrul grupului, membrii căruia învață atât de la instructor, cât și unii de la alții.

- **deschiderea** - educația nonformală se adaptează sistematic la noile metode de predare, precum și probleme societale. Își reevaluează în mod constant propriile concepte, diversificându-le în practică.

- **centrarea pe cursant** - în cadrul educației nonformale, metodele și obiectivele sunt adaptate la nevoile și interesele elevilor. Subiectele și prioritățile studiate nu sunt strict planificate și pot fi modificate în funcție de situația sau circumstanțele existente.

- **voluntariat** - participarea adultului la ofertele structurilor asociative nu este o cerință impusă de lege.

Procesul de educație nonformală este organizat în cadrul centrelor de creație, organizațiilor de tineret, cluburilor de interese etc., unde se desfășoară activități planificate. Astfel, acest tip de educație este marcat de propriile metode, abordări și câmp de acțiune. Poate avea loc în diferite contexte și în diferite tipuri de activități, interacționând și completând educația formală și contribuind la învățarea pe tot parcursul vieții.

Aspectul metodologic privind utilizarea strategiilor învățării și educației nonformale a adulților

Metodele care se pot utiliza în context nonformal sunt variate și potrivite oricărui tip de beneficiar. Printre caracteristicile metodelor specifice educației nonformale a adulților se numără:

- au obiective de învățare clare;
- au caracter participativ și experiențial;
- dezvoltă toate tipurile de competențe (cunoștințe, în deosebi abilități și atitudini);
- sunt active, creative și interactive;
- au caracter inovativ (nu fac parte din categoria „metode clasice”);
- au un grad de aplicabilitate mare.

Metodele de educație nonformală sunt organizate, coordonate, evaluate și analizate de către specialiști sub mai multe denumiri, în funcție de metodă (formator, animator, facilitator, lector etc.). Principalele metode utilizate în contextul educației nonformale a adulților caracteristice diverselor domenii de formare profesională sunt:

1. Animația socio-educativă;
2. Cafeneaua publică;
3. Flashmob-ul;
4. Team-building;
5. Photovoce;
6. Teatru de improvizații și tetru forum;
7. Origami teatru;
8. Open space tehnology-OST;
9. Teatrul educational;
10. Metoda SMART.

Animația socio-educativă este metoda ce dezvoltă capacitățile expresive, relaționale, de inovație socială, educative și culturale, precum și abilitățile de comunicare interculturală atât în rândul persoanelor/individivilor, cât și a grupurilor. Acest lucru este posibil prin activitățile organizate în diferite contexte, altfel spus în toate acele locuri unde este posibilă favorizarea întâlnirii între persoane sau între grupuri și dezvoltarea capacităților de implicare și participare activă la viața publică, dar și favorizarea proceselor de dezvoltare personală și autocunoaștere, integrare socială și culturală. Totodată, participantul învață să colaboreze, să empatizeze, să facă față provocărilor din viața de zi cu zi în mod spontan și creativ și să acționeze strategic.

Cafeneaua publică este o metodă de dialog activ, schimb de informații și identificare de soluții creative de acțiune. Este și o metodă foarte bună de consultare și participare la luarea deciziilor.

Flashmob-ul, metodă ce presupune adunarea unui grup de oameni, într-un loc public, participanții realizând o acțiune neobișnuită pentru o perioadă scurtă de timp. Este o „prezentare” pentru spectatori accidentali, cu scopul de a trezi sentimente de interes, curiozitate cu privire la un anumit subiect, o modalitate de a exprima și de a transmite un mesaj către societate, un mesaj care, poate, altfel nu ar fi ajuns la grupul țintă și/sau la publicul larg. Acesta este un instrument social de participare, implicare, luare de atitudine. Scopul

unui flashmob este utilizat cel mai des ca modalitate de advocacy, atunci când se dorește evidențierea unei probleme cu care se confruntă un anumit grup de oameni sau chiar întreaga comunitate. Persoanele care participă la acțiune își dezvoltă spiritul de echipă, spontaneitatea, seriozitatea, capacitățile de planificare.

Prezintă interes **metoda Team building** – consolidarea legăturilor în interiorul echipei și descoperirea geniului colectiv al acesteia. Identificăm patru tipuri principale de programe de team building care s-au dovedit de succes, contribuind la creșterea performanțelor unei echipe:

- *Team buildingul axat pe activități* constă, de obicei, în exerciții desfășurate în aer liber care cuprinde o serie de provocări (rafting, alpinism, orientare în spațiu, speologie, tabere de supraviețuire etc.). Acest tip de activități se adresează unor nevoi specifice de dezvoltare ale echipelor, cum ar fi rezolvarea de probleme, asumarea de riscuri, consolidarea încrederii reciproce și depășirea paradigmatelor.

- *Team building-ul axat pe dezvoltarea de noi competențe* s-a dovedit de mare succes în creșterea nivelului de performanță al echipelor. Un asemenea team building facilitează comunicarea sinceră, punerea în discuție a problemelor curente care afectează echipa și ajută în elaborarea de noi modalități de abordare a acestor probleme. Team building-ul bazat pe învățare duce la autocunoaștere și încurajează asumarea angajamentului de a schimba status quo-ul echipei. În team building-ul axat pe dezvoltarea de noi abilități, membrii echipei participă la ateliere în cadrul cărora învață și exersează un set de competențe specifice, cum ar fi gestionarea conflictelor, medierea, capacitatea de a ajunge la un consens sau acordarea și primirea de feedback constructiv etc.

- Un alt program de *team building* – *evaluarea personalității*. În cadrul unui astfel de team building, membrii echipei răspund la un test psihometric, de tipul chestionarului Myers-Briggs, din care pot afla lucruri noi despre propria lor personalitate, precum și despre personalitatea colegilor. Team building-ul axat pe evaluarea personalității este un instrument de dezvoltare eficient, care îi ajută pe membrii echipei să dobândească o mai bună înțelegere de sine, să devină conștienți de diferențele dintre ei și să-și adapteze comportamentul în funcție de cel al coechipierilor.

- *Team building prin rezolvarea de probleme*: membrii echipei se reunesc pentru a identifica și rezolva o provocare majoră cu care se confruntă în prezent echipa. Un instrument cu scopul de a identifica cauze, soluții și plan de acțiune pentru a rezolva o anumită problemă. Team building-ul axat pe rezolvarea de probleme este deosebit de benefic în eliminarea stresului și a emoțiilor negative față de mediul de lucru.

Următoarea metodă – **PhotoVoice** are ca scop transmiterea unui mesaj puternic prin prezentarea de „fotografii vii”. Această metodă este foarte flexibilă și poate fi adaptată pentru diverse situații (evaluarea nevoilor comunității, realizarea unei hărți a problemelor, evaluarea unor programe publice etc.), diferite grupuri și domenii de activitate diversificate. PhotoVoice încearcă să aducă schimbări sociale pozitive în comunități prin intermediul unor instrumente prin care participanții să își poată susține și îmbunătăți calitatea vieții. Imaginile utilizate, precum și cuvintele asociate acestora sunt expuse local, național și internațional prin diverse mijloace: expoziție de fotografii, trimitere de cărți poștale, mass-media, expoziții online. Esențial într-un proces PhotoVoice este tocmai procesul, identificarea problemelor, stabilirea cauzelor acestor probleme, discuțiile și găsirea unor soluții, dobândirea puterii și apoi crearea unui mesaj vizual puternic.

Metoda **teatru de improvizație** este axată pe abilitatea de a crea, de a cânta, juca, dansa sau vorbi, ca reacție spontană la ceea ce se întâmplă în jur sau la propriile gânduri sau sentimente. Capacitatea de a improviza poate fi folosită pentru a facilita diverse forme de comunicare sau manifestare în domenii diferite, de la muzică la afaceri, invenții tehnologice, psihologie, teatru, sport sau marketing. Teatru de improvizație este o formă de teatru în care se folosesc tehnici de improvizație teatrală pentru a crea dialoguri, scene, cântece sau povestiri. De cele mai multe ori publicul propune unde să se desfășoare aceste scene, teme sau titluri pentru discursuri și povestiri sau versuri care să fie integrate în cântece. Teatru de improvizație presupune de multe ori o relație interactivă cu publicul.

Teatru Forum poate fi folosită în diferite contexte de educație non-formală, dând șansă participanților să învețe din experiența directă. Este o metodă care se bazează pe învățarea prin experiență. Teatru Forum se pune în scenă în spații publice și în fața persoanelor care se confruntă cu problema pusă în scenă, pentru a crea un context de învățare pentru publicul larg (copii, tineri, adulți și bătrâni). Tematica abordată poate fi foarte diversă deoarece piesa preia scene din realitatea publicului spectator.

Origami teatru este o altă metodă educativă nonformală ce îmbină arta orientală a plierii hârtiei origami cu teatrul de animație. Interferența acestor două arte pe teritoriul educației împletește respectul față de reguli, specific artelor marțiale adus de origami, cu dinamica cu care orice formă de teatru stimulează inteligența emoțională. Ea este o metodă nonformală prin care participanții de orice vârstă devin mai rabdători, se concentrează mai bine, câștigând mai multă încredere în forțele proprii, dar și devenind mai fluenți și mai responsabili în comunicarea emoțiilor și ideilor proprii.

Open Space Technology-OST, a fost „creată” în anii '80 ai secolului trecut de către consultantul organizațional Harrison Owen, cel care a descoperit că persoanele care veneau la conferințele organizate de el erau mai interesate de pauzele de cafea decât de prezentările formale din cadrul plenarelor. Având acest aspect în vedere plus experiența sa de viață, Harrison Owen a creat o modalitate total nouă de a organiza și desfășura o conferință. Conferința open space nu are lectori stabiliți sau program predefinit de ateliere de lucru și nici discuții panel. În schimb, participanții care se regăsesc într-un cerc mare descoperă în prima oră de discuții în ce fel își vor crea singuri conferința. Înainte să-și dea seama ei înșiși devin unii alora profesori și lideri.

Metoda de **open space**, vorbitul în public („public speaking”) este procesul de a vorbi în fața unui grup de oameni într-un mod structurat, cu scopul de a informa, influența ascultătorii. Ca orice altă formă de comunicare, vorbitul în public are câteva elemente de bază, care se pot rezuma în câteva întrebări: „Cine ce spune?”, „Cui îi spune?”, „Ce mijloace folosește?”, „Ce efecte are?”.

Teatrul educațional este metoda ce face parte din categoria metodelor de simulare. Ca tip specific de simulare, învățarea prin dramatizare se bazează pe utilizarea mijloacelor și procedeele artei dramatice. Teatrul educațional presupune dramatizarea unor evenimente actuale, realiste și reprezentative care se derulează atât în școală, cât și în afara acesteia și se îmbină cu alte metode active și formative: jocul de rol, tehnicile creative (brainstorming, brainwriting, sinectica, scamper etc.), tehnici de comunicare.

Desigur, că identificarea unor strategii prioritare pentru educația adulților nu reprezintă un „tablou” uniform. Contextele în care se aplică strategiile de învățare și realitățile educaționale sunt mult mai variate. Totuși, această abordare deschide noi perspective și varii oportunități pentru cadrele didactice/ formatori de a elabora cele mai eficiente și relevante strategii de formare continuă profesională și nonprofesională a adulților din perspectiva educației nonformale [6, pp. 5-12].

Remarcăm că valențele educative ale activităților nonformale reliefează relația mai destinsă, mai apropiată dintre educator și educabil. Chiar dacă cadrul didactic conduce întregul demers didactic, educabilii se pot manifesta spontan și liber. Paleta de strategii variate oferă adulților șansa de a acumula experiențe de viață prin contactul nemijlocit cu oamenii, cu fenomenele de cultură materială și spirituală. Educatul devine resursă, producător, lider de opinie, altfel spus, participant activ la propria învățare. Educația nonformală sprijină eforturile celor care doresc sporirea coerenței procesului instructiv-educativ: educația permanentă și orientarea prospectivă a educației.

Un aspect important în învățarea adulților în contextual nonformal *este recunoașterea rezultatelor învățării nonformale*, prezentând o prioritate pentru agendele de politici atât pentru țările dezvoltate, cât și pentru cele în curs de dezvoltare. Deși învățarea, de regulă, are loc în context formal, o mare parte a învățării se realizează fie în mod nonformal, fie informal. Recunoașterea și validarea rezultatelor învățării nonformale va contribui la îmbunătățirea capacității de inserție profesională și a mobilității, precum și la creșterea motivației pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Dezvoltarea unui *sistem de validare a rezultatelor învățării dobândite în contexte non-formale* oferă posibilitatea persoanelor de a demonstra ceea ce au învățat în afara educației și formării formale [4, 5, 10], inclusiv a experiențelor de mobilitate, să obțină validarea cunoștințelor, a abilităților și competențelor, să obțină o calificare integrală și să utilizeze aceste rezultate pentru cariera lor profesională și pentru a continua să învețe de-a lungul vieții.

Concluzii

Astfel, în baza celor relatate concluzionăm, că metodele și tehnicile de educație nonformală contribuie la abilitatea beneficiarilor în a-și organiza propriul proces de învățare, valorificând diverse tipuri de resurse, de

la cunoașterea și abilitatea în utilizarea tehnicilor de comunicare eficientă, la abilitatea beneficiarilor pentru a-și valorifica experiența personală în construirea unor atitudini deschise și responsabile pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Referințe:

1. *Codul Educației al Republicii Moldova*, nr. 152 din 17 iulie 2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.10.2014, nr. 319-324 (4958-4963).
2. CRISTEA, S. *Educația. Concept și analiză*. București: Didactica Publishing House, 2016.
3. IANIOGLO, M. *Modernizarea învățământului în contextul integrării în spațiul european educațional*. În: „*Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*”. Cahul: Universitatea de Stat „B. P. Hașdeu” (Tipogr. „Centrografic”), 2016, vol. 2, p. 30-34.
4. *Hotărârea Guvernului R. M. nr. 201 din 28.02.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare*.
5. *Hotărârea Guvernului R.M. nr. 616 din 18.05.2016 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă și a Regulamentului de calcul al taxelor la serviciile prestate în cadrul evaluării externe a calității programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă*.
6. ȚURCANU, C., GUȚU, VI. *Strategii didactice: concept și unele specificări privind educația nonformală a adulților*. În: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*, 5 iunie 2020, Cahul, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu din Cahul, 2020, vol. 7, Partea 2, pp. 5-12. ISBN 978-9975-88-060-2. ISSN 2587-3563. E-ISSN 2587-3571.
7. COLLEY, H., HODKINSON, P., MALCOM, J. *Informality and Formality in Learning: A Report for the Learning and Skill Research Centre*. Leeds: University of Leeds, 2003, pp. 143- 144. Disponibil: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/elea.2006.3.1.51>
8. DORTIER, J. -F. *Sciences de la forme, une histoire oubliée*. In: *Sciences humaines*, 2007, nr. 181, pp. 48-53.
9. HONORÉ, B. *Vers l'œuvre de la formation*. Paris, L'Harmattan, 1992, pp. 193-194.
10. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/invatarea-pe-tot-parcursul-vietii>

Date despre autori:

Maia ȘEVCIUC, doctor în pedagogie, profesor universitar, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: maia.sevciuc@usm.md

ORCID: 0000-0002-3129-6057

Viorica REABOI-PETRACHI, doctor în științe ale educației, lector universitar, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: viorica.reaboi.petrachi@usm.md

ORCID: 0000-0001-8493-0982

Notă: *Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului instituțional Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova, cifrul 20.80009.0807.23*

Prezentat la 30.10.2023